

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ У СФЕРІ НОВІТНІХ КОГНІТИВНИХ СТУДІЙ

FICTIONAL TEXT IN THE FIELD OF PRESENT COGNITIVE STUDIES

Бехта І.А.,

orcid.org/0000-0002-9848-1505

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри англійської філології*

Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті на теоретико-критичному матеріалі різних шкіл зроблено спробу розкрити природу художнього тексту з позицій когнітивної парадигми через визначення й розуміння фундаментальних понять сучасної лінгвістики: зміст тексту, смисл тексту, концепт тексту, в основі яких лежить здійснення основних текстотвірних функцій: формування → передача → збереження естетичної інформації текстової епохи. Оскільки мова є важливим засобом фіксації концептуальної системи (концептопростору) художнього тексту, вона є головним джерелом інформації про структуру цієї системи (концептопростору) художнього тексту.

Ключові слова: художній текст, когнітивна парадигма, зміст тексту, смисл тексту, концепт тексту.

В статье на теоретико-критическом материале различных школ сделана попытка раскрыть природу художественного текста с позиций когнитивной парадигмы через определение и понимание фундаментальных понятий современной лингвистики: содержание текста, смысл текста, концепт текста, в основе которых лежит осуществление основных текстообразующих функций: продуцирование → передача → сохранение эстетической информации текстовой эпохи. Поскольку язык является важным средством фиксации концептуальной системы (концептопространства) художественного текста, он является главным источником информации о структуре этой системы (концептопространства) художественного текста.

Ключевые слова: художественный текст, когнитивная парадигма, содержание текста, смысл текста, концепт текста.

This article, drawing on the theoretical and critical materials of various schools, attempts to disclose the nature of literary text from the standpoint of cognitive paradigm. It identifies and explicates the fundamental concepts of modern linguistics: the content of the text, the meaning of the text, the concept of the text, the basis of which is the implementation of major text forming functions: production → transfer → preservation of aesthetic information of the textual epoch. Since the language is an important means of fixation of the conceptual system (conceptual space) of a literary text, it is accordingly the main source of information about the structure of the system (conceptual space) of literary text.

Key words: fictional text, cognitive paradigm, textual content, textual meaning, textual concept.

Постановка проблеми. Художній текст (далі – ХТ) різного родового гатунку (прозовий, поетичний, драматичний) віддавна є обов'язковим складником розмаїтих видів наукової систематизації. Він дотепер перебуває поза межами однозначного тлумачення. Художній текст як осмислене слово у безперервному розвитку, як багаторівневе й семантично неоднорідне утворення, що пов'язане із культурним контекстом, є повноцінним співучасником спілкування між читачем і культурною традицією текстової епохи. Світ художнього тексту складний, наповнений розмаїтими амбівалентними (неоднозначними, двоїстими) і латентними (прихованими, потайними) смислами. Для їхнього розкриття потрібно, аби особистість читача гуртувалася довкола однаковості мети, поглядів, інтересів із метасистемою художнього тексту, що твориться іншою особистістю – автором-письменником. Для з'ясування складних сплетінь неоднозначних смислів (так званого розкадрування художньої дійсності) і головоломних стосунків між читачем і автором художнього текстопростору,

теперішня лінгвістика тексту з опертям на конгломерат класичної й посткласичної теоретико-критичної думки [2; 10; 19; 32; 43] виходить на перетин суміжних, зазвичай когнітивно-орієнтованих, наук – когнітивної лінгвістики [23; 27; 30; 31; 33; 36; 37], когнітивної семантики [17; 20; 25; 47; 52], когнітивної граматики [42]; когнітивної стилістики [26], когнітивної прагматики [18; 44], когнітивної поезики [21; 24; 46], психолінгвістики [3; 4; 47; 48; 50], а також наратології [29; 38; 41; 45; 51], теорії комунікації [1; 14; 22; 28], герменевтики [3; 34].

Мета статті – розкриття сфери когнітивного пізнання художнього тексту у світлі когнітивної парадигми задля здійснення основних текстотвірних функцій: формування → передача → збереження естетичної інформації.

Новітній англомовний художній текст зазвичай жанрово гібридний за своєю суттю. Як об'єкт лінгвокогнітивних розвідок він близько пов'язаний із мультимодальною (вербальною та іконічною) репрезентацією знань. Текстові студії у сфері когнітивної лінгвістики передбача-

ють вихід за межі системи вербальних зв'язків і врахування низки фактів гуманітарної сфери, що ескортують творення й дієвість новітніх художніх текстів. Це свідчить про взаємодію мовних та енциклопедичних знань письменника і опорядження їхнього зберігання у фіксованих формах репрезентації – художньому тексті.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Звернення до когнітивних основ набуття й презентації суспільних та індивідуальних знань визначає підхід до існування об'єктивної реальності художнього тексту: за основу беруть не прямий виклад матеріалу, а його розподіл і збереження у ментальних структурах [18; 31; 36; 52]. Різноманітність поглядів на сутність текстових ментальних утворень – загальних смислів текстів (текстових концептів) – уможлиблює їхній вжиток у різних галузях гуманітарних знань та кореляцію із низкою значень. Їхній розгляд із позицій когнітивної лінгвістики означає процес пізнання художнього світу на тлі розкриття системних мовних або мовленнєвих внутрішньо текстових зв'язків. Урахування таких зв'язків зумовлює вихід загальних смислів текстів (текстових концептів) у категорійну сферу сімох складників текстуальності комунікативної сфери тексту, поданих Р. де Бограндом і В. Дресслером: когезії, когерентності, інтенціональності, сприйнятності, ситуативності, інформативності, інтертекстуальності [19, с. 11]. Текстові концепти є поняттєвими елементами, ментальними одиницями, які не локалізовані безпосередньо ані в мовній, ані в ментальній сферах художнього тексту. Вони – «форма умовної дослідницької одиниці, скерованої на комплексне вивчення мови, свідомості, культури» [16, с. 128].

Проблематика вивчення текстових концептів тісно пов'язана також із розвідками когнітивної семантики художнього тексту, що зводиться до «скрупуюваних пошуків засобів вираження концепту, який концентрує у собі результати авторського опанування дійсності і пропонує їх читачеві» [8, с. 76]. З одного боку, концепт є відправним моментом у творенні художнього тексту, глибинним змістом, згорнутою змістовою структурою тексту, що є втіленням інтенціональності (авторських намірів) як критерію текстуальності (комунікативної складової тексту). З іншого боку, це художньо-естетичне утворення, метою якого є читацька сприйнятність цих авторських задумів. Однак, серед наукових розвідок спостерігаються і відверто протилежні тенденції або до ототожнення текстових концептів із смислом художнього тексту [13, с. 238], або ж до їхнього

повного протиставлення [11, с. 33–38]. Якщо концепт вважати основною текстовою категорією, то все, що вводиться до художнього тексту і функціонує у ньому, слугує одній меті – формуванню концепту [8, с. 75]. Концепт художнього тексту – естетичний продукт втілення авторського задуму, що сприймається й тлумачиться читачем, бо творення й перцепція концептів – двосторонній комунікативний та когнітивний процес [5, с. 15]. Відтак текстовий концепт – це розумове утворення, що виникає у свідомості, коли об'єкт реальної дійсності описуємо мовними засобами у формі художнього тексту. Правомірною є теза про існування концептуального простору художнього тексту, який інтегрує значимі в тексті поняття, що слугують реалізації авторських цілей і задуму [15, с. 247]. Базова роль текстових концептів у текстовій побудові надає їм статусу в семантичній і логічній структурі художнього тексту, залежність якої від його комунікативного спрямування визначає вибір мовних засобів (усієї палітри вербальних одиниць) задля розгортання у його просторі текстових концептів, що «зумовлено зв'язками його глибинного та поверхневого рівнів» [7, с. 60–61]. Адже зміст художнього тексту у першу чергу пов'язаний із його поверхневою структурою і зосереджений у глибинній структурі, яка є багатомірною та імпліцитною.

Вивчення текстового концепту (загального смислу тексту) – один із головних напрямів у сучасній науковій парадигмі. Його аналіз на матеріалі художніх текстів різних часових відтинків будить наукову зацікавленість, адже маємо справу з художнім представленням світу і способами його вербальної й невербальної репрезентації. Тому належність автора-письменника до конкретної епохи й літературної течії, *його* індивідуальний світогляд визначають *його* естетичну концепцію, пов'язану з *його* картиною світу, втіленою у тексті художнього твору. Таким чином, текстовий концепт (загальний смисл тексту) – власне індивідуально-авторське усвідомлення значення загальних ментальних сутностей читацьким розумом. Воно виражається в оригінальних способах вербалізації на основі індивідуально-авторської системи оцінок і світоглядних уявлень письменника. Методику аналізу текстового концепту зазвичай досліджують за допомогою виділення лексико-семантичних полів, ґрунтуючись при цьому на визначенні А.І. Новикова: «Семантичне поле є ієрархічною структурою множинності лексичних одиниць, які об'єднані загальним значенням і які відображають визначену понятійну сферу» [11, с. 33].

Постановка завдання. Сприйняття й розуміння художнього тексту через його загальний смисл (текстовий концепт) – процес, направлений на освоєння читачем багатовимірності художнього текстопростору, під яким розуміємо форму буття авторської матерії, що характеризує її протяжність, структурність, співіснування і взаємодію різних видів зв'язків: зв'язків простору, часу, причинності, де кожен із них має власний індекс модальності, дивлячись всередині якого функційного і смислового взаємозв'язку його треба розглядати.

У сучасній науковій думці простір подається як герметизований, однорідний, безперервний, безкінечно ділимий і рівний самому собі у кожній частині. Така фрактальність простору є однією з основ формування просторів, пов'язаних із текстом: текстовий простір, лексико-семантичний (денотативний, конотативний), концептуальний, комунікативний, дискурсивний простір. Розуміння художнього текстопростору є освоєнням його загальних смислів (текстових концептів), які формують сферу його художнього змісту. Естетико-художні координати намагаються визначати й вивчати у психолінгвістиці [3; 4; 48; 49; 50], лінгвістиці тексту [1; 13; 19; 28], когнітивній лінгвістиці [33; 35; 37; 38], герменевтиці [3, 34]. Для лінгвістичних студій когнітивно-психологічного гатунку художній текстопростір репрезентує результати індивідуального пізнання (концептуальної системи), на основі якої можна досліджувати мисленнєву та мовленнєву діяльність текстових антропоморфів наратора й персонажів.

Кожен художній текст володіє властивим йому світом – «світом тексту» [34, с. 79]. Художньому тексту з його власним вигаданим світом властиве наслідування читацької дії. Читач переінакшує структури художнього тексту відповідно до уявної конфігурації наративу, яку він (цей текст) виводить на горизонти нової художньої реальності – «світу тексту». Це той світ тексту, який втручається у світ читацької дії задля того, аби надати текстовій інформації нової естетико-художньої конфігурації або задля його художнього перетворення.

Виклад основного матеріалу. Когнітивно-психологічний аспект проблеми когнітивного пізнання художнього тексту задля здійснення основних текстотвірних функцій: формування → передача → збереження естетичної інформації, що відбиває процеси категоризації, концептуалізації та інтерпретації його текстопростору і сягає своїми витокami теорії рефлексії. Її вихідна теза зводиться до того, що рефлексія є дослідженням

процесу пізнання, який О.О. Потебня виклав через психологічні функції у єдиний генетичний ряд: відчуття → сприйняття → уявлення → поняття [15, с. 218]. Це рефлексує з уявленнями про те, що у «свідомості людини наявна «загальна базова схема», під яку підводять кожного разу усе новий і новий чуттєвий зміст» [6, с. 36]. Утім, найбільш загальний погляд на природу сприйняття інформації – так званих перцептивних процесів – належить У. Найссеру. Його книга “Cognitive Psychology” (1967) дала назву цілій сфері психологічних студій – когнітивній психології, в науковому полі якої мозок має певну концептуальну структуру, на основі якої досліджуються розумові та мовні процеси [40, с. 45].

Відтак, когнітивна психологія – психологія пізнання, де пізнання – основа свідомості. Узагальнена теорія сприйняття У. Найссера й інтегральний погляд на формування перцептивного образу через універсальні когнітивні структури належить до суб'єктно-орієнтованого підходу через акцент на внутрішніх когнітивних структурах суб'єкта, які опосередковують виникнення образів сприйняття [39, с. 271–277]. Центральне поняття у цій теорії – когнітивна схема, так звана психічна структура, яка передбачає прийняття перцептивною системою інформації, що надходить. Ці когнітивні схеми керують пізнавальною активністю людини і опосередковують сприйняття на різних рівнях формування перцептивного образу.

За У. Найссером, рівні репрезентації чуттєвого досвіду відображають включення в процес сприйняття різних когнітивних схем, які не мають модального характеру, тобто це не зорові, слухові або тактильні способи відображення інформації, радше це узагальнені способи пошуку, отримання, опрацювання і узагальнення інформації. Функційно когнітивні схеми – широкі розподілені системи, що створюються задля різного роду пізнавальної активності – це *формати* – плани або загальні рамки уявлення чуттєвого досвіду або здійснення перцептивної активності.

Можливість створення схем різного ступеня узагальнення і їхня постійна модифікація під час отримання нового досвіду забезпечує сприйняття художнього тексту. Порівнюючи поняття *схема* і *сприйняття*, У. Найссер вводить поняття перцептивного циклу [39, с. 93], в якому схема – це фаза циклу, а сприйняття – сам безперервний цикл, що схематично подано на Рис. 1. У цьому циклі схема скеровує нашу перцептивну активність, вибирає об'єкт і аналізує його чуттєві риси, відсортовує інформацію під час цього процесу, модифікується.

Сприйняття можна представити у вигляді тимчасового зрізу цього циклу. У. Найссер наголошував на відносній незалежності схеми і циклу: однакові схеми можуть входити в різні цикли, і різні цикли можуть бути реалізовані різними схемами.

За своєю структурою сприйняття – це дія, одна із форм дії внутрішнього, ментального, прихованого від безпосереднього спостереження або самоспостереження. Резюмуючи опис функцій когнітивної схеми, сформулюю її загальне визначення – це внутрішня частина перцептивного циклу, сприймання об'єкта, події, ситуації, які модифікуються досвідом.

На думку Г.І. Богіна, типологія розуміння художнього тексту – єдиний спосіб показати, як таксономічна модель розуміння художнього тексту взаємодіє з ієрархічно побудованою моделлю мовної особистості та іншими подібними моделями [3, с. 25]. Лінгвістичну таксономію розуміння художнього тексту, адаптовану від Г.І. Богіна, репрезентуємо схематично (Рис. 2)

через систематику текстових одиниць, завданням якої є визначення й теоретичне обґрунтування класифікаційних одиниць – таксонів, їхньої системи, гіпотаксису, взаємозв'язку та обсягу. Запропоноване розуміння художнього тексту відповідає сучасним уявленням логіки про рух від значення художнього тексту до смислу художнього тексту. У семантизуючому розумінні значення і смисл збігаються, в когнітивному і смисловому – смисли формуються.

Смисл виникає або як відображення ситуацій об'єктивної реальності (в когнітивному розумінні), або як відображення ситуацій, пов'язаних із суб'єктивними реальностями (реальностями свідомості в смисловому розумінні). Очевидно, три типи розуміння дозволяють людині опанувати всіма трьома типами ситуацій, поданими в художніх текстах ситуаціями *знаковими* (семантизуюче розуміння), *об'єктивно-реальними* (когнітивне розуміння) і *суб'єктивно-реальними* (смислове розуміння), що лежить в основі пізнання

Рис. 1.Схема перцептивного циклу у теорії У. Найссера

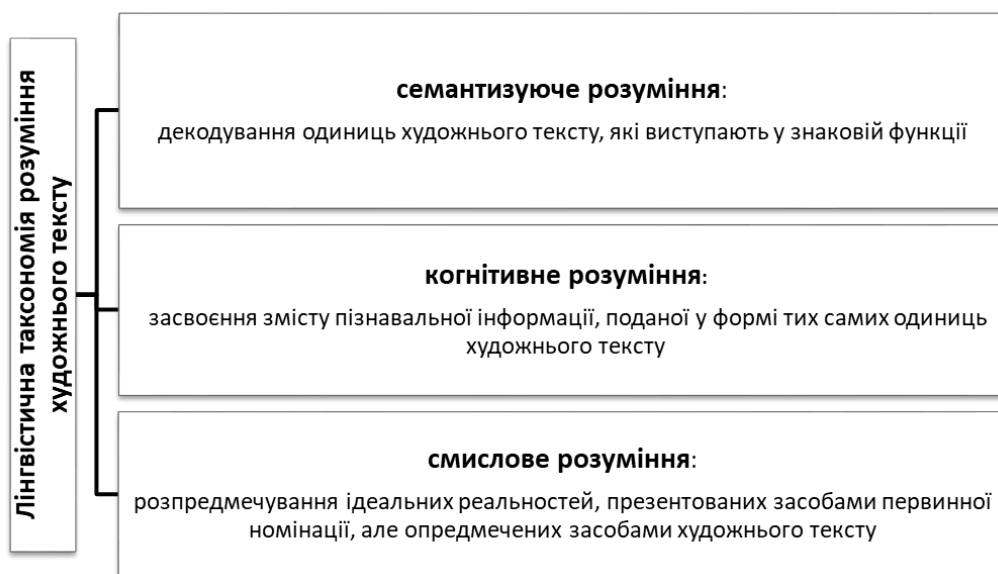

Рис. 2. Таксоми розуміння художнього тексту у теорії Г.І. Богіна

художнього тексту [3, с. 43]. Феномен розуміння ізоморфний із такими категоріями як мислення, свідомість і усвідомлення, взаємопов'язаний зі сприйняттям і пам'яттю. Подібно до інших абстрактних явищ, розуміння має когнітивну природу, відображаючи зв'язки і закономірності, що існують у світі, в свідомості індивідуума [9, с. 168]. Завдяки йому здійснюється опрацювання знань і узагальнення людського досвіду, організуються пізнавальні здібності. Відтак, перш аніж категоризувати і концептуалізувати феномен художньої текстової дійсності з подальшою їхньою інтерпретацією з боку потенційного читача, осмислюю картинку сприйняття (image schemas) і втілюю їх у мові [40, с. 145], візуалізую за Р. Інграденом [35, с. 90–93].

Отже, художній текст як об'єкт лінгвокогнітивних досліджень пов'язаний із вербальною репрезентацією знань про світ художньої дій-

сності. Тому задля з'ясування його загального смислу прогноую вихід за межі системи вербальних зв'язків і врахування палітри філологічних, соціо-культурних, психологічних чинників, що супроводжують творення й дієвість художнього тексту. Самі ж когнітивні студії художнього тексту аналізують у ньому процеси об'єктивації досвідного знання людини, зазвичай, крізь призму його семантичного простору, пов'язаного із ментальною презентацією дійсності, фіксованою у художніх текстах. Відтак, художній текст як форма закріплення когнітивного та гуманітарного досвіду письменника й читача є підтвердженням зміни картини світу у їхній свідомості. Тому знання, що містяться у художніх текстах, призначені (на рівні зовнішньотекстової комунікативної моделі автор-письменник ↔ читач) породжувати, передавати та зберігати художньо-естетичну інформацію про текстову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баранов А.Г. Функционально-прагматическая концепция текста / А.Г. Баранов. Ростов-на-Дону : РГУ, 1993. 180 с.
2. Бахтин М.М. Слово в романе. Текст. / М.М. Бахтин // Вопросы литературы и этики: исследования разных лет. М. : Худ. литература, 1975. – С. 72–233.
3. Богин Г.И. Обретение способности понимать: Введение в филологическую герменевтику. Москва : Психология и Бизнес ОнЛайн, 2001. 516 с.
4. Залевская А.А. Текст и его понимание / А.А. Залевская. Тверь : Тверской гос. ун-т., 2001. 177 с.
5. Зусман В. Концепт в системе гуманитарного знания / В. Зусман // Вопр. литературы. 2003. № 2. С. 15.
6. Кассирер Э. Философия символических форм. Том 3. Феноменология познания. М.; СПб. : Университетская книга, 2002. 398 с.
7. Красных В.В. От концепта к тексту и обратно / В.В. Красных // Вестник Москов. ун-та. Серия «Филология». 1998. № 1. С. 55–57.
8. Кухаренко В.А. Интерпретація тексту / В.А. Кухаренко. Вінниця : Нова книга, 2004. С.75–76.
9. Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении / Пер. с англ. И.Б. Шатуновского. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 792 с.
10. Лотман Ю.М. Об искусстве. Структура художественного текста. – СПб. : Искусство, 2000. 704 с.
11. Новиков И.А. Смысл как особый способ членения мира в сознании / И.А. Новиков // Языковое сознание и образ мира: Сб. ст. Москва : МГУ, 2000. С. 33–38.
12. Олянич А.В. Презентационная теория дискурса / А.В. Олянич. Волгоград : Перемена; Политехник, 2004. 600 с.
13. Пищальникова В.А. Психопоэтика / В.А. Пищальникова. Барнаул : Изд-во Барнаул. гос. ун-та, 1999. 238 с.
14. Потебня А.А. Полное собрание трудов: Мысль и язык. [Подготовка текста Ю.С. Рассказова и О.А. Сычева. Комментарии Ю.С. Рассказова]. М. : Издательство «Лабиринт», 1999. 300 с.
15. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е.А. Селиванова. Киев : ЦУЛ, «Фитосоциоцентр». 2002. С. 247.
16. Слышкин Г.Г. От текста к символу: лингвокультурные аспекты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Г.Г. Слышкин. Москва : Academia, 2000. 128 с.
17. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания: Пер. с англ. // Новое в зарубежной лингвистике. М. : Прогресс, 1988. Вып. 23. С. 52–92.
18. Bara Bruno G. Cognitive pragmatics: the mental processes of communication / translated by John Douthwaite. Cambridge, MA : MIT Press, 2010. 304 p.
19. Beaugrande R. de, Dressler W.U. Introduction to Text Linguistics. L. : Routledge, 1981. 286 p.
20. Bierwisch M. Formal and Lexical Semantics // Proc. of the XIIIth International Congress of Linguistics. Tokyo, 1983. P. 122–136.
21. Brône G., Vandaele J. Cognitive Poetics. Goals, Gains and Gaps. Berlin / New York : Mouton de Gruyter, 2009. 560 p.

22. Cognitive and Communicative Approaches to Linguistic Analysis. // Ed. by E. Contini-Morava, R.S. Kirsner, B. Rodríguez-Bachiller. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2004. 388 p.
23. Cognitive Linguistics: Basic Readings. Ed. by D. Geeraerts, R. Dirven, J.R. Taylor. Berlin / New York : Mouton de Gruyter, 2006. 485 p.
24. Cognitive Poetics in Practice. // Ed. by J. Gavins, G. Steen. – L. : Routledge, 2003. 188 p.
25. Cognitive Semantics. Meaning and Cognition. // Ed. by J. Allwood, P. Gärdenfors. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1999. 201 p.
26. Cognitive Stylistics. Language and cognition in text analysis. // Ed. by E. Semino, J. Culpeper. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2002. 333 p.
27. Croft W., Cruse A. Cognitive Linguistics. Cambridge : CUP, 2004. 356 p.
28. Couturier M. Textual Communication. A Print-Based Theory of the Novel. L. & N. Y. : Routledge, 1991. 251 p.
29. Emmot K. Narrative Comprehension. A Discourse Perspective. Oxford : OUP, 1999. 323 p.
30. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. 830 p.
31. From Perception to Meaning. Image Schemas in Cognitive Linguistics. // Ed. by B. Hampe, J.E. Grady. Berlin / N.Y. : Mouton de Gruyter, 2005. 485 p.
32. From Text to Literature. New Analytic and Pragmatic Approaches. // Ed. by Stein Haugom Olsen, Anders Pettersson. N.Y. : Palgrave Macmillan 2005. 206 p.
33. Geeraerts D., Cuyckens H. The Oxford handbook of cognitive linguistics. Oxford : Oxford University Press, 2007. 1334 p.
34. Hermeneutics and Phenomenology in Paul Ricoeur. Between Text and Phenomenon. // Ed. by Scott Davidson, Marc-Antoine Vallée. Springer International Publishing, 2016. 215 p.
35. Ingarden R. The Cognition of the Literary Work of Art. // [Translated by Ruth Ann Crowley, Kenneth R. Olson]. Evanston : Northwestern University Press, 1973. 436 p.
36. Luchjenbroers J. Cognitive Linguistics Investigations. Across languages, fields and philosophical boundaries. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2006. 334 p.
37. Methods in Cognitive Linguistics. // Ed. by M. Gonzalez-Marquez, I. Mittelberg, S. Coulson, M.J. Spivey. Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2007. 452 p.
38. Narrative Beginnings. Theories and Practices. Edited by Brian Richardson. Lincoln & London: University of Nebraska Press, 2008. 281 p.
39. Neisser Ulric. Cognition and reality: principles and implications of cognitive psychology. N.Y. : W. H. Freeman and Company, 1976. 230 p.
40. Neisser Ulric. Cognitive psychology. Classic Edition. N.Y. : Psychology Press, 2014. 327 p.
41. Phelan J. Experiencing Fiction. Judgments, Progressions and the Rhetorical Theory of Narrative. Columbus : The Ohio State University Press, 2007. 249 p.
42. Radden G., Dirven R. Cognitive English Grammar. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007. 374 p.
43. Riffaterre M. Text production. [translated by Terese Lyons]. – N.Y. : Columbia University Press, 1983. 341 p.
44. Schmid H.J. Cognitive pragmatics. Berlin / New York : Mouton de Gruyter, 2012. 648 p.
45. Stanzel F.K. A Theory of Narrative [translated by Charlotte Goedsche]. L. : Cambridge University Press, 1984. 308 p.
46. Stockwell P. Cognitive Poetics. An introduction. N.Y. : Routledge, 2002. 193 p.
47. Talmy L. Toward a cognitive semantics. Vol.II. Typology and Process in Concept Structuring. Cambridge / London : MIT Press, 2000. 495 p.
48. The Cambridge Handbook of Psycholinguistics. // Ed. by Michael J. Spivey, Merced Ken McRae, Marc F. Joanisse. Cambridge, N.Y. : CUP, 2012. 745 p.
49. The Handbook of Psycholinguistics. [2nd edition] // Ed. by Matthew J. Traxler, Morton A. Gernsbacher. L. : Elsevier Inc., 2006. 1184 p.
50. The Handbook of Psycholinguistics. // Ed. by Eva M. Fernández, Helen Smith Cairns. Hoboken, NJ. : John Wiley & Sons, Inc., 2018. 750 p.
51. Understanding Narrative // Ed. by James Phelan and Peter J. Rabinowitz. Columbus : Ohio State University Press, 1994. 286 p.
52. Words and Other Wonders. Papers on Lexical and Semantic Topics. // Ed. by D. Geeraerts, R. Dirven, J.R. Taylor. Berlin / New York : Walter Mouton de Gruyter, 2006. 493 p.